

Ergisteren had hij bezoek van een alleenstaande filosoof (40) uit Beieren. Voor morgen staat een televisieredactrice (42) uit Keulen ingepland en vanavond heeft hij een afspraak met een zelfstandig ondernemster (43), eveneens Duits. Komende week kan het ingewikkeld worden. In zijn agenda ziet hij dat er drie vrouwen op dezelfde dag gaan ovuleren. Wensmoeders verkeren nogal eens in de overtuiging dat hij een soort fabriek is die permanent op volle toeren zaadcellen produceert. Maar na twee pogingen is hij toch echt niet meer in staat tot nóg een succesvolle bevruchting.

Op de ligbank in zijn bescheiden appartement in een buitenwijk van Maastricht denkt Ed Houben (43), opgeleid tot docent geschiedenis en tolk, hardop na over wat te doen, mochten de vrouwen daadwerkelijk alle drie vruchtbaar zijn op de betreffende dag. 'Die alleenstaande docente van zesenvestig kan alleen in de schoolvakanties,' zegt hij. 'Haar zou ik prioriteit geven. Voor dat heterokoppel uit de buurt is het de eerste afspraak. Hen wil ik niet teleurstellen. In dat geval zal ik het lesbische stel moeten *cancelen*. Ze willen om de beurt zwanger van me raken, zodat hun kinderen genetische verwantschap hebben. Beiden zijn begin dertig en hebben dus nog voldoende kansen.'

Vijf Duitse vrouwen

Zonder directe aanleiding begint Ed over zijn persoonlijke geschiedenis. Het progressieve gezin waarin hij als nakomertje opgroeide. Zijn vader die een schoenwinkel had en die hij maar

zelden zag. Zijn broer die jong overleed ten gevolge van een ernstige ziekte, wat op hem als negenjarige een immense indruk maakte. Het pesten op de lagere school, juist in de periode dat zijn broer zo ziek was, zodat hij er thuis zijn mond maar over hield. Elke ervaring die mogelijk een rol heeft gespeeld in zijn uiteindelijke keuze voor het zaaddonorschap wil hij noemen. Je voelt dat dit nog maar het begin is. Als je hem de kans geeft, zal hij blijven praten tot de treinen naar de Randstad allang niet meer rijden. Familieleden en vrienden reageerden enthousiast op zijn donorplannen, maar hij is zich ervan bewust dat zijn bezigheden inmiddels met de nodige scepsis worden gezien. Vooral nu, met die documentaire – *De man met 100 kinderen* van Vuk Janić – op komst en aanvragen van journalisten vanuit de hele wereld, voelt hij de behoefte zich te verantwoorden. De filmproducente waarschuwde hem heel selectief te zijn in zijn keuzes, omdat ze gehakt van hem zouden maken. Dat begreep hij wel, maar toch kon hij het niet laten om in te stemmen met een verzoek van een charmante journaliste van het Duitse kwaliteitsblad *Der Spiegel*. Nou, dat heeft hij geweten. Drie dagen lang hoorde ze hem uit over zijn werkwijze. Ook tegen haar had hij met bewondering en respect over al die wensmoeders gesproken, maar wat deed het mens nadat ze hem eerder had bewierookt? Ze schreef een vreselijk stuk over hem, zette hem weg als een naar aandacht en liefde hunkerende man die het niet zo nauw nam met de gevoelens van de wensmoeders. Gek genoeg is hij door dat stuk toch benaderd door vijf Duitse vrouwen die graag een kind van hem willen en

met wie hij nu al enkele maanden aan het proberen is die wens in vervulling te laten gaan.

Bijzondere kwaliteit

De concrete aanleiding voor zijn spermadonorschap vormde een bevriend stel dat niet zwanger kon worden. Ed, destijds negenentwintig en seksueel onervaren, overwoog of hij zou helpen als ze het hem zouden vragen, en besloot zijn zaad te laten onderzoeken. Dat bleek van bijzondere kwaliteit. Twee jaar doneerde hij aan een kliniek, maar de anonimiteit ervan begon hem tegen te staan. 'Ik wilde de mensen die ik hielp leren kennen, zodat ik kon zien waar die kinderen terechtwamen.' Sinds die tijd is hij actief op websites voor wensouders in binnen- en buitenland. Hij heeft geleerd zich te onderscheiden van andere donoren, die vaak volstaan met een korte omschrijving van hun uiterlijk. Ed daarentegen stuurt lange brieven naar de wensmoeders, waarin hij zijn motieven verduidelijkt. Tegenwoordig benaderen wensouders hem steeds vaker zelf nadat ze iets over hem hebben gelezen in een tijdschrift of op een donorforum. Aanvankelijk reisde Ed door heel Nederland om wensmoeders te helpen, mede omdat hij in die tijd nog de woning met zijn moeder deelde. De enkele keer dat hij toch een stel ontving, zorgde dat voor ongemakkelijke situaties wanneer de partner samen met zijn moeder in de woonkamer wachtte tot Ed de vrouw had geholpen. Sinds zijn moeder naar een serviceflat is verhuisd, vraagt hij wensouders bij hem thuis te komen, anders houdt hij naast zijn fulltime baan als toeristengids geen vrije tijd over. Ed

'Toen ik rond de vijftig kinderen zat, zei mijn moeder dat ik er misschien maar mee moest stoppen'

Vader van vijftientachtig kinderen De hobbydonor

Sinds Ed Houben (43) zijn sperma via internet aanbiedt, heeft hij tientallen wensouders geholpen. Waar ligt de grens?

door Paul Teunissen foto's Ivo van der Bent

PRIVÉFOTO EB HOUBEN

Eb Houben in 1972. Houben was zelf een ongelukje

heeft nageslacht rondlopen in Italië en Israël en is zelfs naar Australië gevlogen om een stel te helpen, maar Duitsland is zijn belangrijkste afzetgebied. Alleenstaande vrouwen en lesbische koppels worden er vanwege juridische complicaties vaak niet geholpen in fertiliteitsklinieken. Daarom wenden ze zich tot Ed.

Commerciële spermabanken

Het Fertiliteitslaboratorium van het AMC is een van de acht fertiliteitsklinieken in Nederland. Jaarlijks worden er driehonderd wensmoeders geholpen met donorsperma: alleenstaande vrouwen, lesbische en hetero-stellen. De maximumleeftijd voor behandeling is drieënveertig jaar. Uit het zaad van één donor mogen in Nederlandse klinieken maximaal vijfentwintig kinderen voortkomen. Dit maximum is begin jaren negentig bepaald, om te voorkomen dat twee donorkinderen later samen kinderen krijgen zonder te weten dat ze halfbroer-halfzus zijn. Deze kinderen hebben namelijk een verhoogde kans op ernstige aangeboren afwijkingen. Landelijk gezien is het aantal donoren afgenomen, terwijl de vraag naar donorsperma juist is gestegen. Eerder kon een donor anoniem blijven, maar sinds 2004 is het wettelijk vastgelegd dat donorkinderen de identiteit van hun biologische vader moeten kunnen vernemen. Het aantal donoren dat via internet zijn diensten aanbiedt, is aanmerkelijk gestegen. ‘In Nederland mag er niet worden betaald voor donorzaad,’ zegt Sjoerd Repping, hoofd van het Fertiliteitslaboratorium van het AMC. ‘In het buitenland daarentegen is het een lucratieve

handel voor commerciële spermabanken. Wensouders kunnen er de donor selecteren op talloze criteria. Hoe intelligenter, knapper, artistieker en sportiever des te hoger het bedrag dat voor het zaad moet worden betaald. Dan spreek je over duizenden euro’s. Dergelijke klinieken leveren het sperma ingevroren bij je op de stoep.’ Ed heeft nooit overwogen er geld voor te vragen, zegt hij. Geld vertroebelt alles. Geld zou zijn motieven in een kwaad daglicht stellen. Voor nieuw leven is er geen prijs te bepalen. Wat als hij er honderd of vijfhonderd euro voor zou krijgen en die kinderen hem later zullen vragen of hij het misschien voor het geld deed? Geld was dus nooit een issue, net als het feit dat hij zijn diensten onder eigen naam zou aanbieden, zodat ze hem te allen tijde ter verantwoording kunnen roepen. Het houdt hem bij de les.

Fysieke ontmoeting

Met de intimiteit is het een ingewikkelde kwestie. Voor sommige stellen is hij louter spermaleverancier. Die sms’en dat ze met de auto voor de deur staan, waarna hij het potje dat hij zojuist heeft geproduceerd door het geopende autoraam overhandigt, waarop de auto wordt gestart. Maar veel vaker stellen wensouders een wat warmere atmosfeer op prijs. Vrouwen die al een heel traject langs klinieken zijn gegaan, waar ze vaak, zoals Ed zegt, ‘patiënte 14 waren, en hangend in de beugels met rietje 183 van donor A 35 werden geïnsemineerd, terwijl hun partner op de gang kon wachten’. ‘Ik wil me niet opdringen, maar als mensen persoonlijker in de omgang willen zijn, sta ik daar open voor.’ De kennismaking verloopt via e-mails waarin heikele punten als gezondheidsverklaringen, de frequentie van het bezoek en Eds rol als biologische vader worden behandeld, zodat bij de eerste fysieke ontmoeting over andere zaken kan worden gebabbeld. Meer intimiteit betekent ook de mogelijkheid dat hij met de wensmoeder het bed kan delen, iets dat voor hem jarenlang ondenkbaar was. Wat als die vrouwen verkeerde ideeën over hem kregen? De ontmoeting met die Oostenrijkse veranderde alles. Ook haar had hij eerst een potje overhandigd. Maar ze vroeg hem bij haar in te hotelkamer te blijven. Onwennig aan het voeteneind gezeten keek hij hoe de vrouw zijn sperma met een spuitje bij zichzelf inbracht. ‘Kom, zei ze, kom toch.’ Zo was hij steeds een beetje opgeschoven. Tot ze duidelijker werd en hem vroeg om met haar te slapen. ‘Dat was een aha-moment voor me.’ Ed houdt zijn resultaten nauwkeurig bij. Via de spuit duurt het acht tot tien keer voor een vrouw zwanger raakt, langs de natuurlijke weg tussen de één en drie keer.

Vriendin

Tegenover de bank hangt een foto van een mooie vrouw. Ed zucht als het gesprek op haar komt. Het is zijn Spaanse vriendin, een wensmoeder met wie hij een half jaar eerder in aanraking kwam. Drie weken geleden heeft ze nog bij hem gelogeed en hebben ze meerdere pogingen gedaan. Sindsdien laat ze vrijwel niets meer van zich horen. Of ze inmiddels zwanger is weet hij niet. Al vier keer eerder bloeide er iets moois op tussen een wensmoeder en Ed, maar evenzovele keren liep de relatie stuk op zijn donoractiviteiten. Elke keer vroeg hij zijn toenmalige geliefde of ze er bezwaar tegen had, steeds kreeg hij te horen dat hij vooral door moest gaan met zijn goede werk. Zijn huidige vriendin vergeleek hem met de mooie zwaan die uit het voormalige lelijke eendje Ed tevoorschijn was gekomen. Maar dat is niet wat ze werkelijk voelen. Verliefde vrouwen zijn volgens Ed kennelijk niet in staat onderscheid te maken tussen de daden die hij verricht om wensmoeders zwanger te maken, en de intimiteit die hij met hen in bed heeft als hij uit liefde handelt. De afstand die hen buiten de ontmoetingen om van elkaar scheidt, maakt het er ook niet makkelijker op. Nog steeds hoopt hij op een herstel van de breuk met zijn geliefde, maar mocht het niet zover komen, dan zal hij een volgende keer niet meer meedoen aan dat theater. ‘Laten we het een half jaar aanzien terwijl ik mijn ding doe,’ zal hij zeggen. Mocht het na die tijd nog steeds goed gaan, dan wil hij serieus overwegen zijn donorschap te beëindigen. Met de fiets rijden we naar een hotel waar Ed met de zelfstandig ondernemster heeft afgesproken. Hij heeft een soort vishoedje opgezet. Er zitten twee bellen op zijn fiets. ‘Voor één bel gaan toeristen niet aan de kant, maar als ze er twee horen schieten ze de stoep op.’ Tegenwoordig geeft hij postcodes op waarbinnen wensouders een hotel kunnen zoeken, zodat hij niet meer tientallen kilometers hoeft te fietsen naar een hotel bij het vliegveld. Hij belt met de Duitse en vraagt of ze een goede

‘Als mensen persoonlijker in de omgang willen zijn, sta ik daar open voor’

‘Ik wilde de mensen die ik hielp leren kennen’

reis heeft gehad en of een journalist van een Nederlands kwaliteitsmagazine haar enkele vragen mag stellen. De vrouw antwoordt dat ze erg moe is van de reis en liever even uitrust. ‘Zullen we straks samen wat eten?’ vraagt Ed. De vrouw geeft te kennen dat ze echt moe is en wat wil proberen te slapen tot hun afspraak later op de avond. ‘Prima, geen probleem,’ zegt Ed. Over twee uur zal ze hem haar kamernummer sms’en en zal Ed met haar naar bed gaan, en in de vroege ochtend nog een keer, om de kans op succes zo groot mogelijk te maken.

Sympathieke kerel

Televisieredactrice Caroline (42) uit Keulen vertelt over de telefoon dat ze Ed onregelmatig bezoekt omdat ze niet meer elke maand ovuleert. Het liefst zou ze nog tien jaar wachten, maar dan is het natuurlijk te laat. Eerder heeft ze het via andere donoren op internet geprobeerd. ‘Ik vraag om allerlei testuitslagen want ik ben erg bang voor seksueel overdraagbare ziekten. Ook bij Ed, omdat hij met zo veel vrouwen naar bed gaat. Maar als je zwanger wilt raken, dan kun je nu eenmaal niet alle risico’s vermijden.’ Caroline en Ed doen het op de natuurlijke manier. ‘Waarom zou je met een spuitje gaan hannesen als je toch in dezelfde ruimte bent en elkaar al kent. Ed is een sympathieke kerel.’ Seksueel voelt ze zich niet per se tot hem aangetrokken, anders was ze misschien wel verliefd op hem geworden. Caroline is drie keer zwanger geraakt, maar steeds verloor ze de foetus binnen een maand. Om vroegtijdige afstoting tegen te gaan, moet ze nu op doktersadvies injecties nemen. Ook brengt ze dagelijks een hormoon in. Nadat Ed is klaargekomen, bezorgt ze zichzelf altijd een orgasme. Ze heeft gehoord dat de bijbehorende zuigende werking van de baarmoedermond de kans op zwangerschap vergroot. Het idee kinderloos te blijven is voor haar acceptabel, zolang ze het gevoel heeft dat ze er alles aan heeft gedaan. Elke eisprong die ze vanwege haar drukke werkzaamheden onbeantwoord laat, doet haar pijn. Caroline is blij met een intelligente man als Ed te werken, ze moet er niet aan denken om van een of andere *Vollidiot* zwanger te raken. Ze prijst de relaxte manier waarop Ed te werk gaat. ‘Zelfs de toevallige ontmoetingen met andere vrouwen in zijn huis waren relaxed. We konden ervaringen uitwisselen en ontspannen over het thema praten, iets wat ik met vrienden of collega’s nooit zou doen.’ Eds donoractiviteiten hebben een grote vlucht genomen. Zijn nageslacht groeit in een tiental landen op. Vanuit evolutionair oogpunt is hij misschien wel de succesvolste man van Europa. Ed laat die mededeling gelaten langs

zich heen gaan. Zijn bijdrage is futiel in vergelijking met de inspanningen die wensouders zich vaak gedurende jaren getroosten. Hij leest aan hun gezichten af hoe groot hun verlangen is. Daarom is het zo grandioos als zo'n stel na al die jaren van proberen eindelijk een baby krijgt. Dat hij ze kan helpen vindt hij al een prachtige beloning. Op zijn pc opent hij een filmpje van een van zijn pasgeboren baby's die minutenlang naar de camera kraait. Soms pinkt hij wel een traantje weg, beaamt Ed. Hoe ironisch was het dat zijn moeder hem een paar jaar terug vertelde dat hij zelf een ongelukje was, twee keer was ze de pil vergeten en prompt was ze zwanger geraakt.

Reünie

In hun huis in een kindvriendelijke Utrechtse buurt stellen Hester (39) en Anne (39) hun kinderen aan me voor. Een jongen van acht en twee meisjes van zes – een tweeling. Met gepaste tegenzin geven de kinderen me een hand, waarna de meisjes met hun barbies gaan spelen en de jongen op straat gaat voetballen. Vanwege het beroep van Anne, ze is arts bij een ggz-instelling, willen ze liever onder een andere naam in het stuk. Omwille van de genetische verwantschap van hun kinderen wilden ze dezelfde donovader. Na een oproep op een website voor lesbische wensouders ontvingen ze vijftien reacties van mannen, waarna ze er zes uitnodigden voor een gesprek en uiteindelijk drie voor een tweede gesprek. 'We waren ook via een spermabank aan de beurt, maar we wilden liever zelf onze donovader uitzoeken, zodat we onze eigen criteria konden hanteren. Ed kwam betrouwbaar over, had gevoel voor humor, was groot en hbo+. Ook kon hij zich vinden in onze ideeën over zijn rol als biologische vader. We wilden dat onze kinderen hem al jong zouden leren kennen, zodat ze niet een ideaalbeeld over een onbekende biologische vader zouden gaan ontwikkelen.' Twee keer per jaar rijden ze met zijn allen naar Maastricht. 'Hij gaat heel leuk met ze om. De kinderen hebben een foto van hem op hun kamer. Als ze op school wordt gevraagd of ze een vader hebben, zeggen ze dat hij Ed heet en in Limburg woont. Omdat ze wel aan hem gehecht zijn, hebben we Ed gevraagd of hij met ze wil skypen.'

De afgelopen drie keer bezochten ze de jaarlijkse reünie die Ed voor alle ouders en kinderen organiseert, maar ze hebben besloten niet meer te gaan. 'Je wilt toch dat je kinderen qualitytime met Ed kunnen doorbrengen, maar die dag is hij veel te druk met alles en iedereen. Ze zien een heleboel kleine kinderen van wie ze niet weten waarom die er ook allemaal zijn.' Onlangs lazen ze tot hun verbazing in de krant

Ed krijgt steeds vaker de gedachte dat het maar eens genoeg moet zijn

'Zo veel halfbroers en -zussen, dat is je natuurlijk niet voor te stellen'

dat Ed inmiddels vijftientig kinderen heeft. 'Wie bedenkt nu dat iemand er zo lang mee doorgaat. De kinderen weten het niet, maar we overwegen het ze binnenkort te vertellen. Ik had het liever niet gehad. Voor de kinderen, zodat ze het idee hebben dat ze exclusief zijn voor Ed. Zo veel halfbroers en -zussen, dat is je natuurlijk niet voor te stellen. We hebben Ed wel eens gevraagd hoe lang hij er nog mee door dacht te gaan, maar daar had hij nooit een duidelijk antwoord op. Volgens mij kan hij gewoon moeilijk nee zeggen.' Het maximum aantal van vijftientig kinderen per donor dat de Nederlandse klinieken hanteren, staat ter discussie omdat donorkinderen het recht hebben te vernemen wie hun biologische vader is en daarmee de kans op ernstige afwijkingen van hun nageslacht verder is afgenomen. De discussie gaat er nu over welke andere criteria gehanteerd moeten worden om een eventuele limiet te bepalen. 'Er is weinig bekend over de mogelijke psychosociale gevolgen voor donorkinderen als ze weten dat ze dergelijke aantallen halfbroers en -zussen hebben en daarmee uitgroeien tot bijzonder grote familieverbanden,' zegt Wybo Dondorp, medisch ethicus aan de universiteit van Maastricht. 'Er is al wel gesteld dat we om die reden juist een voorzichtiger limiet zouden moeten hanteren. Maar als je het maximum per donor omlaag brengt, heeft dat direct gevolgen voor de beschikbaarheid van donorzaad, en dus voor wensouders die daarvan afhankelijk zijn.' De kennis over de aantallen die in het informele circuit omgaan, is naar zijn zeggen nog erg beperkt. Wel meent Dondorp dat als klinieken een maximum van vijftientig per donor hanteren, je zou willen dat mensen die via het informele circuit werken zich ook aan die grens houden.

Mooi geweest

Drie weken na onze laatste ontmoeting zie ik Ed opnieuw. Gevraagd naar de ontwikkelingen rondom de drie gelijktijdig ovulerende vrouwen raadpleegt Ed zijn agenda. O, ja. Dat heeft zich als zo vaak vanzelf opgelost. Een vrouw

was bij het tillen door haar rug gegaan en zei de afspraak af. Een ander werd pas het daaropvolgende weekend vruchtbaar. Het gesprek komt op het rap naderende aantal van honderd. 'Toen ik rond de vijftig kinderen zat, zei mijn moeder dat ik er misschien maar mee moest stoppen.' Ze was bang dat er een kindje dood zou gaan, of dat er een met ernstige handicap zou worden geboren, wat Ed zich vast enorm zou aantrekken. Een van zijn kinderen is licht gehandicapt als gevolg van een medische misser rond de bevalling. Een paar vertonen er autistische trekken, maar een arts verzekerde Ed dat dit niet aan hem kon liggen. Alle anderen zijn gezond en voor zover hij kan inschatten, zijn ze gelukkig en groeien ze op bij fijne ouders. Maar met de honderd in zicht dringt de gedachte aan een beëindiging van zijn werkzaamheden zich steeds nadrukkelijker op. Velen, vooral mannen, verkeren in de veronderstelling dat hij een fantastisch leven leidt. Vanuit de meest exotische landen wordt hem per mail gevraagd hoe hij te werk gaat, zodat ze in zijn voetsporen kunnen treden. Natuurlijk beleeft hij er ook plezier aan. Zonder een beetje plezier geen sperma, maar die kerels hebben geen idee wat het hem allemaal heeft gekost. Dat zijn hele sociale leven eraan is opgeofferd. Langzaam maar zeker is hij uit de mailinglist van vrienden en collega's verdwenen omdat hij toch altijd op het laatste moment moest afzeggen. En in de liefde is het al niet beter. Ze hebben er geen benul van hoezeer hij meeleeft met de zwangerschappen, wat een organisatie het is om al die wensmoeders goed in te plannen en hun cycli bij te houden. Om nog maar te zwijgen over de enorme verantwoordelijkheid die hij voelt voor de kinderen. In een dossierkast bewaart hij van ieder kind een

map met alle tastbare bewijzen van hun bestaan. Digitaal registreert hij hun ontwikkeling. Als ze hem later komen opzoeken, moeten ze weten dat hij van hun vorderingen op de hoogte was. Tegen negatieve reacties aan zijn adres op internet komt hij in verweer. Niet alleen voor zichzelf, maar vooral ook voor de kinderen. Zodat ze later als volwassene niet dergelijke schampere uitlatingen tegenkomen zonder erbij te lezen dat hij voor hen is opgekomen. En wat dacht je van die wensmoeders die kennelijk in de overtuiging verkeren dat hij een soort gemeentebalie is, die elk gewenst moment voor hen beschikbaar is. Zoals dat lesbische koppel dat hem in hoge nood belde, juist toen hij op het punt stond om een weekend aan zijn enig overgebleven hobby, de deelname aan middeleeuwse ridderspelen, te besteden. Ook die keer wisten ze hem ertoe te bewegen om op het allerlaatste moment te doneren. Maar goed voelde het niet. Mede door dit soort akkefietjes krijgt hij steeds vaker de gedachte dat het maar eens genoeg moet zijn. Tien jaar van zijn leven heeft hij voor een aanzienlijk deel aan het geluk van anderen gegeven. Als hij zo doorgaat, vergeet hij zelf te leven, realiseert hij zich. Zijn donorschap heeft hem in absurde en spannende situaties gebracht, maar van nature is hij een huiselijk type. Ook voor hem zou een nieuwe levensfase moeten aanbreken, waarin hij vooral aandacht heeft voor zichzelf en voor zijn verlangen naar een langdurige relatie. Misschien met kinderen, wie zal het zeggen. Aan hem zal het niet liggen. ■

'De man met 100 kinderen' gaat in première op het Nederlands filmfestival. Televisie-uitzending: 1 oktober, 23.05 uur, Nederland 2

Ed met een van zijn kinderen. Still uit de documentaire 'De man met 100 kinderen'

